

Asia: VN/5360/2026

Luonnokset valtioneuvoston asetuksiksi eräiden muovituotteiden tuottajien kunnille vuosilta 2026-2028 maksamista korvauksista ja eräistä muovituotteista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston asetus eräistä muovituotteista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n sekä liitteiden 1 ja 3 muuttamisesta

1 §. Soveltamisala

Kuntaliitto pitää nikotiinipussien lisäämistä tarpeellisena ja johdonmukaisena suhteessa jätelain vuoden vaihteessa voimaan tulleisiin muutoksiin.

Voimaantulo ja siirtymäsäännös

Ei lausuttavaa.

Liite 1

Ei lausuttavaa.

Liite 3

Kuntaliitto pitää nikotiinipussien lisäämistä tarpeellisena ja johdonmukaisena suhteessa jätelain vuoden vaihteessa voimaan tulleisiin muutoksiin.

Valtioneuvoston asetus eräiden muovituotteiden tuottajien kunnille vuosilta 2026–2028 maksamista korvauksista

1 §. Soveltamisala

Kuntaliitolla ei ole huomauttamista soveltamisalaan.

2 §. Kiinteämääräinen asukaskohtainen vuosikustannus

Pykälässä säädettäisiin kiinteämääräisen asukaskohtaisen vuosikustannuksen suuruudesta ja jakamisesta jätteen keräyksen, roskaantumisen siivoamisen sekä tiedotuksen ja neuvonnan

kustannuksiin. Roskaantumisen ehkäisemiseksi järjestetyn jätteen keräyksen, kuljetuksen ja käsittelyn kustannukset (keräyskustannukset) olisivat 2,69 euroa asukasta kohden vuodessa ja roskaantumisen siivoamisen ja siivottujen roskien kuljetuksen ja käsittelyn kustannukset (siivouskustannukset) 1,88 euroa asukasta kohden vuodessa. Kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluviin suodattimellisiin tupakkatuotteisiin ja tupakansuodattimiin ja niistä syntyviin jätteisiin liittyvän tiedotuksen ja neuvonnan kustannukset olisivat 0,1 euroa asukasta kohden vuodessa vuonna 2026 ja 0,2 euroa asukasta kohden vuodessa vuosina 2027–2028. Yhteensä kuntien lähtökustannukset olisivat 4,67 ja 4,77 euroa/asukas.

Vuosina 2023–2025 vastaavat luvut lukuun ottamatta tiedotuksen ja neuvonnan kustannuksia ovat olleet seuraavat: keräyskustannukset 3,09 euroa ja siivouskustannukset 1,70 euroa. Yhteensä nämä kustannukset ovat olleet 4,79 euroa/asukas. Keräyskustannusten on tuolloin arvioitu muodostavan noin 65 % kustannuksista ja siivouskustannusten vastaavasti noin 35 % kustannuksista. Em. jako perustui melko epävarmaan tietoon.

Kuntien vuosina 2023 ja 2024 ELY-keskukselle ilmoittamien kustannustietojen perusteella on ilmennyt, että siivouskustannusten osuutta kokonaiskustannuksista oli aliarvioitu, joten eri kustannustekijöiden välisen suhteen korjaaminen lienee nyt paikallaan. Ehdotettu 1,88 e/as olisi nyt noin 40 % kokonaiskustannuksista, mikä korjaa tilannetta. Vastaavasti keräyskustannusten osuus pienenee 60 %:iin.

Kuntaliitto kyseenalaistaa asetuksen pohjana käytetyt laskelmat virheellisinä ja vaatii lukuarvojen tarkistuksen. Tätä perustelemme tarkemmin kohdassa asetusten perustelumistio. Kuntaliitto on laatinut omat laskelmansa kuntien ilmoittamien kustannusten suuruudesta kuntien vuoden 2024 antamiin ilmoitustietoihin perustuen ja jopa toimittanut ne valmistelijoille jo tammikuussa 2026. Tiedot on jaettu kuntakokoluokkiin ja kunkin luokan kustannus on ekstrapoloitu koko maan kattavaksi ko. luokan kuntien asukasluvun mukaisesti. Näistä on sitten laskettu asukaslukupainotettu keskiarvo. Kuntaliiton laskelman mukaan kuntien ilmoittamat keräys- ja siivouskustannukset ovat vuonna 2024 olleet keskimäärin 4,96 euroa asukasta kohden. Näistä keräyskustannukset ovat olleet 2,88 euroa ja siivouskustannukset 2,08 euroa. Nämä luvut tulisi ottaa asetuksen pohjaksi.

Mikäli lasketaan vain ilmoitetut kustannukset suhteessa korvauksia hakeneiden kuntien asukasluukuun, kustannukset ovat olleet 5,19 e/as. Luvuissa on mukana myös jonkin verran nollakustannuksia. Nollakustannukset eivät ole uskottavia, koska jokaisen kunnan veloitteena on puhtaanapidosta huolehtiminen alueellansa. Kustannusten määrittäminen nollassi tai jättäminen tyhjäksi voi kuvata sitä, että kustannuseurainta ei ole kyseisessä kunnassa saatu vielä kehitettyä riittävästi eikä näitä siivouskustannuksia ole osattu erotella muista kunnossapidon kustannuksista. Olemme kuitenkin hyväksyneet nollakustannukset myös Kuntaliiton laskelmissa kuntien kustannustasoa alentavana tekijänä.

Kuntaliitto huomauttaa, että esitetyt kuntien uudet kustannusluvut on mitoitettu aivan liian alhaisiksi, kun vielä ottaa huomioon kustannustason nousun vaikutukset ja sen, että korvaustaso määritellään nyt myös tuleville vuosille.

Kuntaliitto esittää, että vähintäänkin SUP-jätteiden keräyksen ja siivouksen korvaustason lähtöluku (pois lukien tiedotus ja neuvontaosuus) määritellään esitettyä korkeammaksi siten, että se on yllä olevien lukujen mukainen 4,96 euroa asukasta kohden, josta keräyskustannusten osuus on 2,88 e/as ja siivouskustannusten osuus 2,08 e/as. Kuntaliitto esittää myös, että ko. kustannukset tulisi sitoa sopivaan kustannusindeksiin, jotta ne ottaisivat huomioon myös kustannustason muutokset, kun korvaustasoa määritellään tulevaisuuteen.

Pykälässä 2 esitetään myös tupakka- ja nikotiiniroskaamisen tiedotuksen ja neuvonnan kustannusten korvaustasoksi kutakin tuoteryhmää kohden 0,1 euroa asukasta kohden vuodessa. Tämä summa on haastavaa määritellä, mutta on selvää, ettei esitetty euromääräinen korvaustaso edistä ainakaan pienten kuntien neuvontaa ja tiedotusta. Tuhannen asukkaan kunnan on mahdollista saada korvausta järjestämästään neuvonnasta ja tiedotuksesta vain 100 euroa vuonna 2026 ja 200 euroa vuosina 2027–2028. Summa on niin mitätön, ettei se mahdollista neuvontaan käytettävän juurikaan panoksia. Kuitenkin kyseessä on kunnille annettu uusi lakisääteinen tehtävä, joka kuntien oletetaan hoitavan, mutta jonka kustannukset tuottajayhteisöjen tulee kattaa täysimääräisesti, koska tehtävää ei voida antaa kyseisten alojen tuottajille.

Perustelumuistion mukaan vain pieni määrä kuntia oli ilmoittanut tiedotus- ja neuvontakustannukset vuosilta 2023 ja 2024 ja niissä oli paljon hajontaa. Kuntaliitto toteaa, että tupakkatuotteiden tuottajien kustannusvastuu tiedotuksessa ja neuvonnassa tunnetaan vielä varsin heikosti. Kunnille on epäselvää, mitä kaikkea tiedotusta ja neuvontaa pidetään hakemuksessa hyväksyttävänä. Tämä lienee vaikuttanut hakemusaktiivisuuteen.

Perustelumuistiossa on esitetty esimerkkikorvaus tiedotuksesta ja viestinnästä, joka olisi tupakkatuotteiden kohdalla Suomen suurimman kunnan osalta noin 68 402 euroa ja pienimmän kunnan osalta vain 67 euroa vuodessa. Vuodesta 2027 alkaen korvaukset laajenisivat vastaavasti myös nikotiinipussiroskaamisen neuvontaan. Kuntaliitto huomauttaa, että puolet kunnista on alle 6 000 asukkaan kuntia ja 2/3 kunnista alle 10 000 asukkaan kuntia. Suomessa on vain yhdeksän yli 100 000 asukkaan kuntaa. Ehdotuksen mukainen korvausmalli tuo vain muutamalle kunnalle kohtuullisen lisäresurssin mahdollisuuden.

Tupakkaroskaamisen ehkäisemisen tiedotuksen ja neuvonnan kustannusten osalta Kuntaliitto pitää tärkeänä, että tiedottamisen ja neuvonnan kustannukset suhteutetaan nykyistä paremmin kuntien tarpeisiin. Suurelle osalle kunnista ehdotettu summa ei tarjoa riittäviä resursseja vaikuttavaan viestintään. Kuntien välisen tasa-arvon ja neuvonnan resurssoinnin näkökulmasta tiedotukseen ja neuvontaan tulisikin harkita vähimmäiskorvauksen asettamista. Kuntaliitto esittää, että tiedotuksen ja neuvonnan korvaus tulisi määrittää sekä kiinteän peruskorvauksen ja asukasluvun yhdistelmänä.

Kiinteä peruskorvaus voisi olla esimerkiksi 1 000–3 000 euroa per kunta, minkä päälle kunta saisi 0,1 (tai vuodesta 2027 lukien 0,2) euroa/asukas. Esittämämme malli turvaisi sen, että pienemmätkin kunnat pystyisivät järjestämään edes jonkinlaisen vaikuttavan tiedotuksen ja neuvonnan tupakkatuotteista. Huomautamme myös, että korvauksen saaminen ei ole kunnille automaatio, vaan kunnan on sen eteen haettava aktiivisesti korvausta ja esitettävä jatkossa perusteeksi selvitys tekemistään toimista, kuten tiedotus- ja neuvontatoimista.

3 §. Keräyskustannusten jakaminen tuoteryhmittäin

Keräyskustannusten jakaminen kustannuksittain perustuu tuottajien teettämään vuonna 2025 julkaistuu koostumusselvitykseen. Osalla tuoteryhmistä prosenttiosuudet ovat asetusluonnoksessa korkeammat kuin koostumustutkimuksen suorat tulokset osoittavat. Tämä johtuu siitä, että osa ns. epävarmoista jakeista on kohdennettu tietyille tuoteryhmille. Tämän kertaisten koostumustutkimuksen tuloksissa ns. epävarmojen jakeiden osuudet nousivat joidenkin tuoteryhmien kohdalla suuremmiksi kuin edellisessä koostumustutkimuksessa. Roskien alkuperää ei kyetty olemassa olevilla tiedoilla yksiselitteisesti päättelemään. Koostumustutkimuksen raportin mukaan kyse oli kuitenkin selkeästi muovituotteista, jotka voivat olla SUP-tuotteita, mutta täydellä varmuudella asiaa ei roskien perusteella voinut todeta esimerkiksi siksi, ettei voitu sanoa, onko lakritsipatukan kääre peräisin yksittäispakkauksesta vai monipakkauksesta. Tutkimuksessa pystyttiin erottelemaan ne SUP-tuoteryhmät, joista epävarmat jakeet voisivat olla peräisin. On hyvin todennäköistä, että osa ns. epävarmoista tuotteista on SUP-tuotteita ja sen vuoksi Kuntaliitto pitää hyvänä, että epävarmojen jakeiden osuudet ehdotetaan jaettavan tasan tuottajien ja kuntien maksettavaksi ja että kustannukset kohdennetaan niihin tuoteryhmiin, joista niiden on tunnistettu voivan olla peräisin. Tämä on ainoa reilu tapa käsitellä asiaa.

Kuntaliitto huomauttaa, että ns. epävarmojen jakeiden lisäksi koostumustutkimuksessa eroteltiin selkeästi erilleen ne tuotteet, jotka eivät olleet missään nimessä SUP-tuotteita, kuten esimerkiksi lasi- ja metalli tai biopohjaiset roskat.

4 §. Siivouskustannusten jakaminen tuoteryhmittäin

Kuntaliitto toistaa yllä 3 pykälän kohdassa todetut seikat. Maasta siivotuissa roskissa epävarmojen jakeiden osuus kasvoi koostumustutkimuksessa huomattavasti suuremmaksi kuin aiemmin. Kuntaliitto pitää hyvänä, että epävarmojen jakeiden osuudet ehdotetaan jaettavan tasan tuottajien ja kuntien maksettavaksi ja että kustannukset kohdennetaan niihin tuoteryhmiin, joista niiden on tunnistettu voivan olla peräisin. Tämä on ainoa reilu tapa käsitellä asiaa.

Voimaantulo ja siirtymäsäännös

Asetuksen tulisi tulla voimaan mahdollisimman pian, koska korvaukset koskevat jo kuluvaan vuoteen 2026. Sekä kunnat että tuottajat joutuvat toimimaan epävarmuudessa tällä hetkellä. Erityisesti epävarmuus kohdentuu tiedotuksen ja neuvonnan kustannuksiin, joita ei ole vahvistettu, mikä on saanut kunnat jäämään odottavalle kannalle toimien suhteen. Asetuksen puute ei ole omiaan edistämään kuntien toimia tiedotuksessa ja neuvonnassa.

Asetusten perustelumuihistio

Tähän voitte jättää mahdolliset kommentitne muistioon

Perustelumuihistiossa jätteen keräys- ja siivoukustunnusten määrittämisen perusteet on avattu näkemyksemme mukaan puutteellisesti. Perustelumuihistiossa todetaan, että kustannukset perustuvat kuntien vuonna 2024 ilmoittamiin lukuihin, joita pidetään luotettavampina kuin aloitusvuoden 2023 lukuja. Tästä olemme samaa mieltä. Kuntaliitto pitää erikoisena, että valmistelussa on voitu päätyä alenevaan kustannustasoon suhteessa ilmoitettuihin arvoihin. Arvioimme lopputuleman perustuvan virheelliseen laskentaan. Asukasluvun painotus eri kuntakoryhmissä on laskettu virheellisesti. Kuntaliitto pyytää tarkistamaan laskelmat. Vähintään laskenta tulee pystyä perustelevaan.

Asetusehdotuksessa jätteen keräyksen ja siivouksen (pl. tiedotus ja neuvonta) keskimääräinen kustannustaso (4,57 e/as) on laskettu niin matalaksi, että käyttämällä kyseistä keskimääräistä lukuarvoa kaikkien kuntien yhteenlasketun asukasluvun perusteella saatu summa jäisi alle korvauksia hakeneiden 160 kunnan vuonna 2024 ilmoittaman yhteenlasketun kustannustason. Ehdotetun, uuden asetuksen mukaisen laskennallisen kustannuksen 4,57 e/as perusteella käänteisesti laskien kuntien vuonna 2024 ilmoittamat, niille 160 kunnalle syntyneet kokonaiskustannukset olisivat olleet vain 22,8 miljoonaa euroa, kun todellisuudessa kunnat ilmoittivat kustannuksia syntyneen 25,9 miljoonaa euroa. Kuitenkin ilmoittaneiden kuntien asukasluku vastasi valtaosaa, noin 89 % suomalaisista eli 4,98 miljoonaa asukasta. Todellisesta summasta mitätöitäisiin ehdotuksen mukaisella kustannustasolla noin 3 miljoonaa euroa. Vaikka kaikki Manner-Suomen 292 kuntaa olisivat ilmoittaneet kustannuksensa vuonna 2024, ministeriön laskelman mukaisella kustannustasolla 4,57 e/as ei olisi päästy edes korvausta hakeneiden noin 160 kunnan ilmoittamaan kustannustasoon, vaan kertomalla em. euromääräinen kustannus koko manner-Suomen asukasluvulla 5605317 (31.12.2024) summaksi tulisi vain 25,6 miljoonaa euroa. Kuitenkin laskelmaan olisi tullut 132 pääasiassa pientä kuntaa ja noin 600 000 niiden asukasta lisää. Asetusehdotuksen kustannustasolaskelman mukaan puuttuvien kuntien kustannustaso olisi siis negatiivinen, mikä ei voi pitää paikkansa. Kuntaliitto toteaa, että asetuksen ehdotus pohjautuu virheelliseen pohjalaskelmaan, joka tulee korjata ennen asetuksen hyväksymistä.

Kuntaliiton laskelmien tuottaman kustannustason 4,96 e/as perusteella vastaava luku ilmoittaneiden kuntien osalta olisi 24,7 miljoonaa euroa, joka on lähempänä todellista kustannustasoa. On ymmärrettävää, että laskettu, koko maan tasoon ekstrapoloitu arvo tuottaa jonkin verran pienemmän arvon kuin todellisuudessa ilmoitettu luku, koska laskennallinen arvo ottaa huomioon korvausta hakeneiden joukosta puuttuvat kunnat, jotka olivat enimmäkseen alle 10 000 asukkaan pieniä kuntia. Pienempien kuntien keskimääräinen asukaskohtainen kustannus oli jonkin verran aivan suurimpia kuntia pienempi. Joka tapauksessa niiden ottaminen huomioon arviossa pienentää laskennallista keskimääräistä korvaustasoa noin miljoonalla eurolla. Olettamalla, että kaikki kunnat

olisivat hakeneet korvauksia vuonna 2024 ja kertomalla Manner-Suomen koko asukasluku arvolla 4,96 e/as, saadaan kustannustasoksi 27,8 miljoonaa euroa. Tämä luku on suurempi kuin todellisuudessa ilmoittaneiden 160 kunnan kustannustaso, kuten matemaattisesti pitääkin olla. Tämä jo osoittaa, että asetuksen pohjana olevissa laskelmissa on virheellisyttä.

Muut kommentit

Tähän voitte jättää mahdolliset muut kommentinne

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto. Kuntaliitto katsoo, että kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajavastuun kokonaisuuden edelleen kehittäminen on tarpeellista. Kuntaliitto toteaa vielä, että seurantaryhmän työtä on tarvetta jatkaa ja taata sille riittävä resursointi. Seurantaryhmän työhön ja keskusteluihin voisi osallistaa kuntia hieman nykyistä laajemmin.

Etenkin kuntiin kohdentuvan neuvonnan ja ohjeistuksen tulisi olla oikea-aikaista ja riittävää ja se vaatii taakseen mm. tuottajavastuun valvojan keskusteluja kentän kanssa. Esimerkiksi tupakka- ja nikotiiniroskaamisen neuvonnan ja tiedotuksen vähimmäisvaatimuksista ja kustannusmielessä sallitusta sisällöstä on epävarmuutta kentällä, mikä on vaikeuttanut toimien toteuttamista. Kuntaliitto huomauttaa, että kuntien ei voida olettaa huolehti-van tiedottamisesta tuottajayhteisöjen maksamaa korvausta suuremmalla kustannuksella, koska sinänsä lakisääteisessä tehtävässä on kyse toisen osapuolen puolesta ja lukuun tehtävästä toiminnasta.

Tuottajayhteisöt puolestaan ovat esittäneet kuntien kustannusseurannan ja raportoinnin systemaattista ja yhtenäistä toteuttamista. On totta, että kustannusseuranta vaatii vielä kehittämistä, mutta toisaalta se ei saa aiheuttaa liiallista hallinnollista taakkaa kuntapuolellekaan. Yksi keräys- ja siivouskulujen vuotuisen keskimääräiseen asukaslukupohjaiseen järjestelmään siirtymisen tavoite oli helpottaa eri osapuolten, myös kuntien taakkaa ja tarjota tuottajille ennustettava korvausmalli. Kuten Kuntaliiton laskelmat osoittavat, tämän hetken ehdotettu malli ei Kuntaliiton luvuillakaan yliarvioi kuntien kustannuksia, koska se perustuu vuoden 2024 kustannustasoon ja mukana laskelmissa ovat myös sellaisten hakeneiden kuntien ilmoittamat nollakulut ja tyhjät rivit, jotka ovat hakeneet korvauksia esimerkiksi vain tupakkaroska-astioiden investoinneista. Kuntaliitto toteaa, että hyvin todennäköisesti järjestelmä on tuottajayhteisöille tässä vaiheessa edullisempi kuin olisi ollut siirtyminen kuntien todellisten kustannusten mukaiseen malliin. Ajan myötä kuntien kustannusseuranta täsmentyy, paranee ja yhdenmukaistuu, mikä hyvin todennäköisesti johtaa hienoiseen kustannustason nousuun.

Kunnioittavasti

SUOMEN KUNTALIITTO

Pirjo Sirén

johtaja, Yhdyskunta- ja ympäristöyksikkö

Tuulia Innala

erityisasiantuntija

Innala Tuulia
Suomen Kuntaliitto ry